* וּבְכָל מָקוֹם שֶׁטָּעָה בָּהֶם (לד) חוֹזֵר (יג) לְרֹאשׁ, בֵּין שֶׁהוּא יָחִיד בֵּין שֶׁהוּא צִבּוּר (טור): ז לְ**כָל מָקוֹם שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים חוֹזֵר לַבְּרָכָה שֶׁטָּעָה בָּהּ, הֲנֵי מִלֵּי שֶׁטָּעָה בְּשׁוֹגֵג,** [*] * **אֲבָל בְּמֵזִיד וּמִתְכַּוֵּן חוֹזֵר לְרֹאשׁ: ח** (לה) מִ**בִּימוֹת הַחַמָּה אִם נִסְתַּפֵּק אִם הִזְכִּיר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם אִם לָא,** (לו) * עַד (לז) **שְׁלֹשִׁים יוֹם** (לח) **בְּחֻזְקַת שֶׁהִזְכִּיר** (יג) **הַגֶּשֶׁם וְצָרִיךְ לְהַחֲזִיר.** הָגָה: **וְהוּא הַדִּין לְדִידָךְ דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה, אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם אָמַר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם חוֹזֵר, דְּוַדַּאי אָמַר כְּמוֹ שָׁרָגִיל, וַהֲרֵי לֹא הִזְכִּיר לֹא טַל וְלֹא גֶּשֶׁם, לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ חוֹזֵר** (דברי עצמו): **מ** * נ**אִם**

ל טור בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (ראב״ה סי׳ תתמו). מ יְרוּשַׁלְמִי פֶּרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית (ה״א). נ טור בְּשֵׁם הַרַ״מ מֵרוֹטֶנְבּוּרְג (תשב״ץ קטן סי׳ רכה).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

עַיִן בֶּגֶן הַמֵּלֵךְ שָׁאם לֹא הִזְכִּיר עַד שֶׁהִתְחִיל נְקֵדּוּשָׁךְ וְנַעֲרִיצֶךָ, חוֹזֵר לְרֹאשׁ, עַיִן שָׁם:

ז [בשו״ע] **אֲבָל בְּמֵזִיד.** עַיִן בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (משפטי ברכות העמידה ברכה ב אות ד) שֶׁבָּזֶה יֵשׁ לוֹ לְהִתְחִיל ״ה׳ שְׂפָתַי״ לְפִי מַה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ יוֹנָה (ג. ד״ה כיון) דְּפְסוּק זֶה אָמְרוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו

דַּאֲפִלּוּ אִם אָמַר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים כְּמוֹ בִּימוֹת הַחַמָּה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל לֹא מַחֲזִירִינַן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף ה׳, וְעַל זֶה כָּתַב רַמ״א וּלְדִידָן דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה מַמִּילָא יֵשׁ

בַּאוּר הַלָּכָה

אוֹתָהּ בְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁהִתְחִיל אַחֶרֶת דְּמֵי וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ. וְהִנֵּה אַף שֶׁהִבִּ״ח (שם) וְהַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק״ח) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים סְבִירָא לְהוּ דְּלַהֲלָכָה נָקְטִינַן כְּדַעַת הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ דְּסְבִירָא לַיהּ דְּמִכַּיוָן שֶׁהֵבִיא הָרַא״ש אֶת דַּעַת הָרַאֲבַ״ד לַהֲלָכָה הָכִי נָקְטִינַן, מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן, חָדָא, כִּי הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ח) נִשְׁאַר בְּצָרְכּוֹ עִיּוּן, דִּדְבְרֵי הַמְקוֹרְבִי (שם) שֶׁכָּתַב בִּשְׁמוֹ דְּאוֹמַר בְּלִי חֲתִימָה סוֹתֵר אֶת עַצְמוֹ לְמָה שֶׁכָּתַב בִּשְׁמוֹ בְּפֶרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (ברכות ס״ כו צחן), דִּלְפִי מַה שֶׁכָּתַב שָׁם יִהְיֶה הַדִּין דְּצָרִיךְ לְהַתְחִיל מִמָּשִׁיב הָרוּחַ וְלִגְמֹר עַד סוֹף הַבְּרָכָה, וּמַה שֶּׁרָצָה הַפְּרִי מְגַדִּים (משז״ ס״ק יב) לְתָרֵץ קָצַת קוּשְׁיָתוֹ אֵין לוֹ מָקוֹם כְּלָל לְהַמְצִיא בַּאֲגַדְּה (תענית ס״ א) גּוּפָא, דְּכָתַב שָׁם בְּפֵרוּשׁ דְּרַאֲבַ״ד פָּסַק כְּתַלְמִידָא דִּידָן וּדְלָא כְּיָרוּשַׁלְמִי (תענית פ״א ה״א), וְגַם דְּהָלֹא הַמְקוֹרְכִי (בברכות שם) אֵירְיֵי בְּעֲרֵבִית רֹאשׁ חֹדֶשׁ], שֵׁנִית, כִּי בְּבַאוּר הַגְּרַ״א נִשְׁאַר גַּם כֵּן בְּקוּשְׁיָא עַל פְּסַק הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ [וְעַיִן בְּסָפֵר צֶלַ״ח (ברכות כט: ד״ה טעה) שֶׁהִקְשָׁה גַּם כֵּן עַל הָרַאֲבַ״ד מִמַּה דְּאָמַר שָׁם בַּעֲבוֹדָה חוֹזֵר לְעֲבוֹדָה, וְיִשַּׁב דִּסְבִירָא לַיהּ גַּם כֵּן כְּדַעַת הָרַשַּׁ״ל, **וּלְבַד כָּל זֶה מָצָאתִי עוֹד כַּמָּה גְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים דִּסְבִירָא לְהוּ דְּלָא כְּרַאֲבַ״ד״ה,** וְהוּא הָרִיאַ״ז שֶׁהוּבָא בְּשֻׁלְחָנֵי גְּבוֹרִים פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (יט: אות ד) וְגַם בְּסֵפֶר בְּרָכָה מְשֻׁלֶּשֶׁת בְּתוֹסְפוֹת רַבִּי יְהוּדָה חָסִיד בְּשֵׁם רַבּוֹ (כט: ד״ה איכא), וְכֵן בְּהַגָּהַת סְמַ״ק (מצוה יא אות כו) כְּתַב בְּהֶדְיָא דְּאֲפִלּוּ אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל אֲפִלּוּ קָדוֹשׁ חוֹזֵר לְרֹאשׁ, וְגַם מַרְמַבְּ״ם (פ״ז ה״ח) מַשְׁמַע דְּלְעוֹלָם חוֹזֵר לְרֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש רבינו ובכתב א״א), וְכֵן בְּסֵפֶר קִצּוּר שֻׁלְחָן עָרוּךְ (סי׳ יט ס״ב) פָּסַק גַּם כֵּן דְּחוֹזֵר לְרֹאשׁ עַיִן שָׁם בְּהַגְּ״ה שֶׁבְּסוֹף סִפְרוֹ (ע״ר בהגהות לחם הפנים). **וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא. וְהִנֵּה אַף דְּלְהַכְרִיעַ נֶגֶד הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ קָשֶׁה מְאֹד אַחֲרֵי** א**דְּהַרְבֵּה וְהַרְבֵּה מִגְּדוֹלֵי הָאַחֲרוֹנִים קָיְימִי בְּשִׁטַּת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְיֵשְׁבוּ בְּדִחַק אֶת כָּל הַקּוּשְׁיוֹת שֶׁעַל הַשִּׁטָּה הַזּוֹ, עַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה לִי דְּאַחַר שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ נוֹתֵן מָשִׁיב הָרוּחַ, לֹא יִגְמֹר אֶת הַבְּרָכָה אֶלָּא יִסְיַם לְמַדְנִי חֻקֶּיךָ׳ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּקוּרְבָּ פְּסוּק לָבַד, וְיַחְזֹר לְמַשִּׁיב הָרוּחַ וְיִגְמֹר כְּסֵדֶר. וְהוּא הַדִּין בְּיַעֲלֶה וְיָבֹא וְכֹהֲאֵי גַּוְנָא, אִם שָׁכַח וְנִזְכַּר אַחַר שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ יִסְיַם לְמַדְנִי חֻקֶּיךָ׳ וְיַחְזֹר אַחַר כָּךְ וְיֹאמַר יַעֲלֶה וְיָבֹא וְתַחֲזֵינָה כְּסֵדֶר. וּלְעִנְיַן טַל וּמָטָר גַּם כֵּן לְפִי זֶה נִרְאֶה דְּאִם שָׁכַח לְהַזְכִּירוֹ בְּאֶמְצַע וְיִסַּיֵם בִּרְכַּת הַשָּׁנִים** ב**אַף שֶׁלֹּא הִתְחִיל חֹקֶק מִכָּל מָקוֹם שׁוּב לֹא יֹאמַר כָּאן טַל וּמָטָר, דְּהָלֹא יָכוֹל לְאָמְרוֹ בְּשׁוּמַע תְּפִלָּה וְיֵצֵא לְכוֹלֵי עָלְמָא:**

* **וּבְכָל מָקוֹם שֶׁטָּעָה בָּהֶם. וּמַה שֶּׁפָּסַק בְּסָעִיף ד׳ דְּאִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם חוֹזֵר רַק לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה, כְּתָבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא סִיַּם עֲדַיִן הַבְּרָכָה אֵין זֶה טָעוּת גְּמוּר לְעִנְיַן שֶׁיִּצְטָרֵךְ עַל יְדֵי זֶה לַחֲזֹר לְרֹאשׁ,** וְרַק חֲזָרָה בְּעָלְמָא בְּעֵינַן שֶׁיַּחֲזֹר הַבְּרָכָה וְלֹא יֹאמַר. וְעַיִן לְעֵיל בְּסִימָן ק״ד סָעִיף קָטָן כ״א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמַה שֶׁכָּתְבְנוּ שָׁם בְּשֵׁם הַחַיֵּי אָדָם (כלל כה ס״ד) דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן שַׁח אוֹ שֶׁהִזְכִּיר מֵאֶרֶץ שְׁאֵר יְמִים בְּתְּפִלָּה, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא סִיַּם אוֹתָהּ בְּרָכָה אֵין צָרִיךְ רַק לַחֲזֹר לְהַתְחָלָתָהּ:

ז * **אֲבָל בְּמֵזִיד וְכוּ׳.** עַיִן לְעֵיל סִימָן ק״ד סָעִיף ו׳ לְעִנְיַן שִׂיחָה דְּלִכְאוֹרָה סוֹתֵר לְהַלָּ דְּהָכָא, וְעַיִן בְּאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵרְחִיבוּ בָּזֶה, וּבְבַאוּר הַגְּרַ״א שָׁם מִשְׁמַע (ס״ט) וְעוֹד כְּמָה אַחֲרוֹנִים מַשְׁמַע דְּהָעֶקֶר תָּלוּי רַק בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר, וְנִרְאֶה דִּלְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהָקֵל (כמ) כְּשְׁנֵיהֶם דְּסֵפֶק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. כְּתַב הַטַּ״ז (ס״ק יג), אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם מֵאֲלּוּ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם לֹא הוּרַע חֶזְקָתוֹ עַל יְדֵי זֶה וְאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים כְּנֶגֶד זֶה יוֹם אַחֵר, עַיִן שָׁם. וְכָתַב בְּסֵפֶר מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד) דְּכָל שֶׁכֵּן אִם שָׁאַל בְּשׁוֹמַע תְּפִלָּה וְכַדּוֹמֶה דְּעוֹלָה לוֹ, וְעַיִן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס״ק יד) וּבְסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס״ק טו) וּבְדָרְכֵי הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סמ״א) ג**שֶׁכָּלָם מְסַקְּפְקִים בְּדִינוֹ שֶׁל הַטַּ״ז:** (לח) **בְּחֻזְקַת שֶׁהִזְכִּיר וְכוּ׳.** וְאִם בְּרוּר לוֹ שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִזְכֹּר מַעַיִן הַמְאֹרָע [לְעִנְיַן הַזְכָּרָה וּשְׁאֵלָה וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא וּכְהַאי גַּוְנָא] בְּתוֹךְ בְּשָׁלֹשׁ רְאשׁוֹנוֹת וְאַחֲרוֹנוֹת חוֹזֵר לְרֹאשׁ לַחֲזֹר לְרֹאשׁ אוֹתָהּ בְּרָכָה, לְכָךְ בְּשָׁלֹשׁ רְאשׁוֹנוֹת וְאַחֲרוֹנוֹת דַּהֲשָׁבוֹת כַּחֲדָא, אֲבָל אִם טָעָה בְּאֶמְצַע, אֵין מַעֲבִיר. וְעַיִן לְעֵיל בְּסִימָן ס״ח סָעִיף קָטָן א׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שֶׁבָּאַרְנוּ שָׁם בַּאֲרִיכוּת:

ח (לה) **בִּימוֹת הַחַמָּה וְכוּ׳.** מְשׁוּם דְּרָגִיל מִימֵי הַחֹרֶף לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם עַל כֵּן נִסְתַּפֵּק לוֹ אוּלַי אָמַר עַכְשָׁו גַּם כֵּן הָכִי וְלֹא אָמַר מוֹרִיד הַטָּל כְּשֶׁאָר בְּנֵי אָדָם, אֲבָל לְהָפֵךְ לֹא מָצִי הַמְחַבֵּר לְמִנְקָט, דְּהֵינוּ שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם, דְּהַמְחַבֵּר אַיְרֵי לְמִנְהַג סְפָרַד שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר בִּימוֹת הַחַמָּה מוֹרִיד הַטָּל וְיָצָא בָּזֶה אֲפִלּוּ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ה׳, וְעַל זֶה כָּתַב רַמ״א וּלְדִידָן דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה מַמִּילָא יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק נַמִי בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים: (לו) **עַד וְכוּ׳.** דְּעַד זְמַן זֶה חֲזָקָה שֶׁאָמַר כְּמוֹ שָׁרָגִיל עַד עַתָּה, אֲבָל מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּבָר הֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כַּהֲלָכָה: (לז) **שְׁלֹשִׁים יוֹם.** וְאַף עַל גַּב דִּבְסָעִיף ט׳ כָּתַב דְּדֵי בְּתִשְׁעִים פְּעָמִים, וּבִשְׁלֹשִׁים יוֹם יֵשׁ יוֹתֵר מִדַּּאי תְּפִלַּת הַמּוֹסָפִין, כְּבָר תֵּרְצוּ (כז) הָרַבֵּה מֵאַחֲרוֹנִים דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם גַּם כֵּן רוֹצֶה לוֹמַר כְּמִנְיַן תְּפִלּוֹת הַתְּמִידִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁלְשִׁים יוֹם, דְּהֵינוּ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם, וְאִם כֵּן לְדִבְרֵיהֶם לֹא בָּעֵינַן שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֵמִים, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהֵשְׁלִם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת מִמֵּילָא הֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כַּהֲלָכָה. וּלְעִנְיַן שְׁאֵלָה דְּאֵין בְּשִׁלְשִׁים יוֹם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת מִפְּנֵי תְּפִלַּת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שֶׁאֵין בָּהֶן רַק שֶׁבַע בְּרָכוֹת, יְצַמַּח מִזֶּה חֲמָרָא דֵּיהָא צָרִיךְ לַחֲזֹר מִסְּפֵקָא אֲפִלּוּ אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁיַּשְׁלֵם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת שֶׁהֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר בָּהֶן כְּהָגֵן. וּמִדִּבְרֵי הַגְּרַ״א (ס״ט) וְעוֹד כְּמָה אַחֲרוֹנִים מַשְׁמַע דְּהָעֶקֶר תָּלוּי רַק בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר, וְנִרְאֶה דִּלְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהָקֵל (כמ) כְּשְׁנֵיהֶם דְּסֵפֶק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. כְּתַב הַטַּ״ז (ס״ק יג), אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם מֵאֲלּוּ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם לֹא הוּרַע חֶזְקָתוֹ עַל יְדֵי זֶה וְאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים כְּנֶגֶד זֶה יוֹם אַחֵר, עַיִן שָׁם. וְכָתַב בְּסֵפֶר מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד) דְּכָל שֶׁכֵּן אִם שָׁאַל בְּשׁוֹמַע תְּפִלָּה וְכַדּוֹמֶה דְּעוֹלָה לוֹ, וְעַיִן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס״ק יד) וּבְסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס״ק טו) וּבְדָרְכֵי הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סמ״א) ג**שֶׁכָּלָם מְסַקְּפְקִים בְּדִינוֹ שֶׁל הַטַּ״ז:** (לח) **בְּחֻזְקַת שֶׁהִזְכִּיר וְכוּ׳.** וְאִם בְּרוּר לוֹ שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִזְכֹּר מַעַיִן הַמְאֹרָע [לְעִנְיַן הַזְכָּרָה וּשְׁאֵלָה וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא וּכְהַאי גַּוְנָא] בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וּלְאַחַר זְמַן מֻפְלָג נָפַל סָפֵק בְּלִבּוֹ אִם זָכַר בַּתְּפִלָּה אוֹ לֹא, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, וְאִם נִתְעוֹרֵר הַסָּפֵק

בְּאֵר הַיטֵב

(יג) **רֹאשׁ.** כְּגוֹן שֶׁטָּעָה בְּחַתִּימָתָן, אוֹ שֶׁלֹּא אָמַר הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם כִּפּוּר, אֲבָל טָעָה בְּאֶמְצַע אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. עַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ט): ח (יג) **הַגֶּשֶׁם.** מְשׁוּם דְּרָגִיל מִימֵי הַחֹרֶף וְ[אַף] שֶׁעַכְשָׁו אוֹמֵר גַּם כֵּן מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל, אֶפְשָׁר דְּטָעָה בֵּין טַל וּבֵין גֶּשֶׁם. אֲבָל בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר נִסְתַּפֵּק אִם הִזְכִּיר הַגֶּשֶׁם וְכוּ׳, דְּאֵין לְהַסְתַּפֵּק נַמִי בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים כְּלָל, וְכֵן מִשְׁמַע בְּאֹרַח חַיִּים (סי׳ קיד ס״ב) וְכֵן מִשְׁמַע בְּמַגֵּן אַבְרָהָם (סק״ח) וְכֵן מִשְׁמַע בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק לז) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעַר הַצִּיּוּן (ס״ק לח) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס״ק לו) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת (דרושי ליל ב׳ דחול המועד סוכות) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעַר הַכּוֹלֵל (פ״ב אות ב) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעַר הַיְחוּד (פ״ב אות ב) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת (דרושי ליל ב׳ דחול המועד סוכות) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעַר הַכּוֹלֵל (פ״ב אות ב) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעַר הַיְחוּד (פ״ב אות ב)

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַדִּין שֶׁלֹּשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת. וְהַטַּעַם, דְּשֶׁלֹּשׁ רִאשׁוֹנוֹת עִנְיָנָם אֶחָד, לְסַדֵּר שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם קֹדֶם שֶׁאֵלַת צָרְכֵי כְּעֶבֶד שֶׁמְּסַדֵּר שֶׁבַח לִפְנֵי רַבּוֹ קֹדֶם שֶׁמְּבַקֵּשׁ פְּרָס מִמֶּנּוּ, וְשֶׁלֹּשׁ אַחֲרוֹנוֹת הֵן כְּעֶבֶד שֶׁקִּבֵּל פְּרָס מֵרַבּוֹ שֶׁמְּשַׁבְּחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ: (לד) **חוֹזֵר לְרֹאשׁ.** וְדַוְקָא (כו) אִם טָעָה בַּחֲתִימָתָן, שֶׁחָתַם בִּבְרָכָה זוֹ בְּעִנְיַן בְּרָכָה אַחֶרֶת, אוֹ שֶׁחָתַם בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ וְלֹא נִזְכַּר עַד לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ שׁוּב לְתַקֵּן טָעוּתוֹ שֶׁאֵין חֲזָרָה מוֹעֶלֶת אֶלָּא תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, וְכָל כֹּהֲאֵי גַּוְנָא אֵיזֶה דָּבָר שֶׁאִם הָיָה אֵרַע כָּזֶה בִּבְרָכָה אַחֶרֶת הָיָה צָרִיךְ לַחֲזֹר לְרֹאשׁ אוֹתָהּ בְּרָכָה, לְכָךְ בְּשֵׁשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְאַחֲרוֹנוֹת חוֹזֵר לְרֹאשׁ דַּהֲשָׁבוֹת כַּחֲדָא, אֲבָל אִם טָעָה בְּאֶמְצַע, אֵין מַעֲבִיר. וְעַיִן לְעֵיל בְּסִימָן ס״ח סָעִיף קָטָן א׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שֶׁבָּאַרְנוּ שָׁם בַּאֲרִיכוּת:

ח (לה) **בִּימוֹת הַחַמָּה וְכוּ׳.** מְשׁוּם דְּרָגִיל מִימֵי הַחֹרֶף לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם עַל כֵּן נִסְתַּפֵּק לוֹ אוּלַי אָמַר עַכְשָׁו גַּם כֵּן הָכִי וְלֹא אָמַר מוֹרִיד הַטָּל כְּשֶׁאָר בְּנֵי אָדָם, אֲבָל לְהָפֵךְ לֹא מָצִי הַמְחַבֵּר לְמִנְקָט, דְּהֵינוּ שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם, דְּהַמְחַבֵּר אַיְרֵי לְמִנְהַג סְפָרַד שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר בִּימוֹת הַחַמָּה מוֹרִיד הַטָּל וְיָצָא בָּזֶה אֲפִלּוּ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ה׳, וְעַל זֶה כָּתַב רַמ״א וּלְדִידָן דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה מַמִּילָא יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק נַמִי בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים: (לו) **עַד וְכוּ׳.** דְּעַד זְמַן זֶה חֲזָקָה שֶׁאָמַר כְּמוֹ שָׁרָגִיל עַד עַתָּה, אֲבָל מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּבָר הֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כַּהֲלָכָה: (לז) **שְׁלֹשִׁים יוֹם.** וְאַף עַל גַּב דִּבְסָעִיף ט׳ כָּתַב דְּדֵי בְּתִשְׁעִים פְּעָמִים, וּבִשְׁלֹשִׁים יוֹם יֵשׁ יוֹתֵר מִדַּּאי תְּפִלַּת הַמּוֹסָפִין, כְּבָר תֵּרְצוּ (כז) הָרַבֵּה מֵאַחֲרוֹנִים דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם גַּם כֵּן רוֹצֶה לוֹמַר כְּמִנְיַן תְּפִלּוֹת הַתְּמִידִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁלְשִׁים יוֹם, דְּהֵינוּ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם, וְאִם כֵּן לְדִבְרֵיהֶם לֹא בָּעֵינַן שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֵמִים, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהֵשְׁלִם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת מִמֵּילָא הֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כַּהֲלָכָה. וּלְעִנְיַן שְׁאֵלָה דְּאֵין בְּשִׁלְשִׁים יוֹם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת מִפְּנֵי תְּפִלַּת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שֶׁאֵין בָּהֶן רַק שֶׁבַע בְּרָכוֹת, יְצַמַּח מִזֶּה חֲמָרָא דֵּיהָא צָרִיךְ לַחֲזֹר מִסְּפֵקָא אֲפִלּוּ אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁיַּשְׁלֵם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת שֶׁהֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר בָּהֶן כְּהָגֵן. וּמִדִּבְרֵי הַגְּרַ״א (ס״ט) וְעוֹד כְּמָה אַחֲרוֹנִים מַשְׁמַע דְּהָעֶקֶר תָּלוּי רַק בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר, וְנִרְאֶה דִּלְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהָקֵל (כמ) כְּשְׁנֵיהֶם דְּסֵפֶק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. כְּתַב הַטַּ״ז (ס״ק יג), אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם מֵאֲלּוּ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם לֹא הוּרַע חֶזְקָתוֹ עַל יְדֵי זֶה וְאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים כְּנֶגֶד זֶה יוֹם אַחֵר, עַיִן שָׁם. וְכָתַב בְּסֵפֶר מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד) דְּכָל שֶׁכֵּן אִם שָׁאַל בְּשׁוֹמַע תְּפִלָּה וְכַדּוֹמֶה דְּעוֹלָה לוֹ, וְעַיִן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס״ק יד) וּבְסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס״ק טו) וּבְדָרְכֵי הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סמ״א) ג**שֶׁכָּלָם מְסַקְּפְקִים בְּדִינוֹ שֶׁל הַטַּ״ז:** (לח) **בְּחֻזְקַת שֶׁהִזְכִּיר וְכוּ׳.** וְאִם בְּרוּר לוֹ שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִזְכֹּר מַעַיִן הַמְאֹרָע [לְעִנְיַן הַזְכָּרָה וּשְׁאֵלָה וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא וּכְהַאי גַּוְנָא] בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וּלְאַחַר זְמַן מֻפְלָג נָפַל סָפֵק בְּלִבּוֹ אִם זָכַר בַּתְּפִלָּה אוֹ לֹא, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, וְאִם נִתְעוֹרֵר הַסָּפֵק

(ס) **מָגֵן אַבְרָהָם** (סק״ט): ח (ס) דְּרָכֵי מֹשֶׁה (אות ב) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יג) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סמ״א): (סא) וְגַם בְּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד) פָּסַק לְעִנְיַן שְׁאֵלָה לְהָקֵל כְּהַגְּרַ״א וְהַטַּ״ז (ס״ק יג) דְּדֵי בְּשִׁלְשִׁים יוֹם וְלֹא בְּעֵינַן תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת, דְּלֹא כְּדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכן פסק בשו״ע הרב (ס״ז). **ב]** ובשו״ע הרב (סי׳ קיז ס״ה) כתב: אם לא שאל מטר ונזכר קודם שהתחיל תקע בשופר שואלו שם ונחשב כאלו שואלו בתוך ברכת השנים [לשיטתו שפסק כשו״ע כמובא לעיל]. **ג]** ובשו״ע הרב (ס״י) פסק כהט״ז.

עוז והדר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן קיד קטו קטז

בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח אוֹמֵר (לט) בָּרְכַת אַתָּה גִּבּוֹר (מ) עַד מוֹרִיד הַטָּל (מא) תְּשָׁעִים פְּעָמִים כְּנֶגֶד (יד) [יד] שִׁלְשִׁים יוֹם שֶׁאוֹמֵר אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, מִשָּׁם וְאֵילָךְ אִם אֵינוֹ זוֹכֵר אִם הִזְכִּיר גָּשֶׁם (מב) הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא הִזְכִּיר (טו) [טו] גָּשֶׁם וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר. הַגָּה: וְכֵן לְדִידָן, אִם אָמַר (מג) עַד מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּלֹא מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם שֶׁמַּזְכִּירִין בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, וְכֵן אִם אָמַר בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת תְּשָׁעִים פְּעָמִים אַתָּה גִּבּוֹר (מד) עַד מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, אִם נִסְתַּפֵּק אַחַר כָּךְ אִם הִזְכִּיר אוֹ לֹא, חֲזָקָה שֶׁהִזְכִּירוֹ (דברי עצמו):

קטו טַעַם בִּרְכַת אַתָּה חוֹנֵן. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א א[מִפְּנֵי שֶׁמּוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה הִיא הַבִּינָה וְהַשֵּׂכֶל, קָבְעוּ בִּרְכַת אַתָּה חוֹנֵן (א) רֹאשׁ לְאֶמְצָעִיּוֹת, ב]שֶׁאִם אֵין (ט) [א] בִּינָה אֵין תְּפִלָּה:

א מְגִלָּה דַּף י"ז (ע"ב). ב יְרוּשַׁלְמִי (ברכות פ"ד ה"ד).

קטז פְּרוּשׁ בִּרְכַת רְפָאֵנוּ. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) רְפָאֵנוּ ה' (ט) [א] וְנֵרָפֵא, אַף עַל גַּב א]דְּהַכָּתוּב לְיָחִיד (ב) אֵין מְכַנִּין אוֹתוֹ לְרַבִּים, הֲנֵי מִלֵּי בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוְּנִין

א תוֹסֶפְתָּא (מגילה פ"ג הכ"א), הֲבִיאוֹ הָרִי"ף (שם טז:) וְרא"ש (שם פ"ג סי' כד).

בֵּאֵר הֵיטֵב

לְהִסְתַּפֵּק נְמִי בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים: **מ** (יד) **שְׁלֹשִׁים יוֹם.** וְהָא דִּכְשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אוֹמְרִים אוֹתוֹ אַרְבָּעָה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם וְאֵיכָא יוֹתֵר מִתְּשָׁעִים פְּעָמִים בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם, יֵשׁ לוֹמַר דְּהָרֵי בְּשִׁאֲלָה גַּם כֵּן הַדִּין כֵּן וּבִשְׁאֲלָה אֵיכָא פָּחוֹת מִתְּשָׁעִים פְּעָמִים דְּהָרֵי בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אֵין שְׁאֲלָה, לָכֵן נָקְטִינַן מִלְּתָא תְּשָׁעִים פְּעָמִים. דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות ב), וְכֵן כָּתַב רַמ"א בְּתִשְׁוּבָתוֹ סִימָן פ"ג עַיֵּן שָׁם. וּמְגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב) כָּתַב דְּלֹא מָצִינוּ דְּקָאֵי נְמִי אִשְׁאֲלָה עַיֵּן שָׁם, גַּם בְּשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"ב) נִסְתַּפֵּק אִם מֻהֲנֵי גַּם כֵּן בְּשִׁאֲלָה אוֹ לֹא, עַיֵּן שָׁם. וּבְעוֹלַת תָּמִיד (ס"ק יב) כָּתַב בְּפִשִׁיטוּת דְּמֻהֲנֵי נְמִי בְּשִׁאֲלָה, עַיֵּן שָׁם. אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם בְּאִלּוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, לֹא הוֹרַע יְחָזְקֵאל. טַ"ז (ס"ק יג), עַיֵּן שָׁם: (טו) **גָּשֶׁם.** רְאִיתִי הוּא מִשּׁוּר הַמּוּעָד דְּאָמְרִינַן (ב"ק כד.) רַחֵק גְּנֵיחוּתֵיהּ חֵיכ קָרֵב נְגִיחוּתֵיהּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן, וְהָכִי נְמִי כְּאן. וְטַ"ז (ס"ק יג) וּשְׁלַ"ה (מסכת תמיד נר מצוה אות סט) וּבְתִשְׁוּבַת גִּנַּת וְרָדִים כְּלָל א' סִימָן (ק"א) [כ"א] דָּחוּ דְּבָרָיו, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן רכ"ה וּבַהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א' סִימָן (רמ"ג) [רס"ג], וּמְגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג) וּבַ"ח (ס"ק כ) מְתָרְצִים, עַיֵּן שָׁם: (טז) **חַיִּים.** וְעַד בְּכָלָל, וְאִם כֵּן נִתְרַגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר רַב לְהוֹשִׁיעַ מְכַלְכֵּל חַיִּים:

א (ט) **בִּינָה.** וְכֵן מְבַדִּילִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא חָכְמָה שֶׁאָדָם מְבַדִּיל בֵּין דָּבָר לְדָבָר וְלָכֵן קָבְעוּהוּ בִּבְרָכַת הַחָכְמָה, וְרָמַז לְדָבָר בִּינ"ה רָאשֵׁי תֵּבוֹת בְּשָׁמִים יַיִן נֵר הַבְדָּלָה. עֶטֶרֶת זְקֵנִים:

א (ט) **וְנֵרָפֵא.** וְלֹא יֹאמַר ה' אֱלֹהֵינוּ וְנֵרָפֵא. גַּם לֹא יֹאמַר רָאֹה נָא בְּעָנְיֵנוּ רַק רְאֵה בְּעָנְיֵנוּ. רַשַּׁ"ל (בתשובה סי' סד) וּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי' קטו הגה"ט) וּפְרִי חָדָשׁ (סי' קטו), אֲבָל הַמַּגֵּן

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מִיָּד אַחַר הַתְּפִלָּה יֵשׁ לַחֲזֹר [מוֹר וּקְצִיעָה וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס"ק יב)]: **מ** (לט) **בְּרָכַת אַתָּה גִּבּוֹר.** וּבְסֵפֶר שֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה (ס"ד) כָּתַב א]דְּיַתְחִיל מִן מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה וְלֹא מִן אַתָּה גִּבּוֹר, שֶׁלֹּא יֹאמַר ה' לְבַטָּלָה, וְאִם יָבֹא לְשַׁנּוֹת הַזְּכָרַת הַשֵּׁם, נַחַשׁ שָׁיָבוֹא לְשַׁנּוֹת אַחַר כָּךְ מִפְּנֵי הַהָרְגֵּל גַּם בַּתְּפִלָּה: (מ) **עַד מוֹרִיד הַטָּל.** וְעַד בְּכָלָל. וְהֵינוּ לִבְנֵי סְפָרַד שֶׁנּוֹהֲגִין לְהַזְכִּיר טַל בִּימוֹת הַחַמָּה, וּלְדִידָן עַד מְכַלְכֵּל חַיִּים וְעַד בְּכָלָל, וּכְדִלְקַמָּן בַּהַגָּ"ה. וְטַעַם כָּל זֶה, דְּבָזֶה כִּבֵּר הֵרְגִּיל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כַּהֲלָכָה, עַל כֵּן הוּא הַדִּין לְעִנְיַן שְׁאֵלָה, אִם אָמַר תְּשָׁעִים פְּעָמִים בִּרְכַּת הַשָּׁנִים עַד אַחַר תֵּבַת וְתֵן טַל וּמָטָר בִּימוֹת הַחַמָּה, אוֹ עַד אַחַר תֵּבַת וְתֵן טַל וּמָטָר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, דַּי. וְלֹא יַתְחִיל מִתְּחִלַּת בָּרֵךְ עָלֵינוּ רַק מִוְּאֶת כָּל מִינֵי תְּבוּאָתָהּ וְכוּ': (מא) **תִּשְׁעִים פְּעָמִים.** וּבִתְשׁוּבַת חֵתָם סוֹפֵר חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן כ' מוֹרֶה וּבָא לְכַתְּחִלָּה לְאָמְרוֹ מֵאָה פְּעָמִים וְאֶחָד, אָמְנָם בְּדִיעֲבַד מִי שֶׁאָמַר רַק תִּשְׁעִים פְּעָמִים אֵין בְּיָדֵינוּ לִפְסֹק שֶׁיַּחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל נֶגֶד פְּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ: (מב) **הֲרֵי הוּא וְכוּ'.** דְּאִם הֵרְגִּיל בִּלְשׁוֹנוֹ כְּשֶׁאוֹמֵר בְּמִבָּזְרִין קַל וְחֹמֶר בִּרְצוּפִין. וְכָתַב בְּשֵׂעָרֵי תְּשׁוּבָה (ס"ק יד) שֶׁאִם הֵרְגִּיל עַצְמוֹ אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ פְּעָמִים שֶׁהֵם כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם, מִשֶּׁעָבְרוּ אַחַר כָּךְ חֲמִשָּׁה עָשָׂר יָמִים חָזָקָה שֶׁאָמַר כַּהֹגֶן: **[ט] גָּשֶׁם.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשֵׂעָרֵי תְּשׁוּבָה (אות ב), וְכֵן כָּתַב רַמ"א בְּתִשְׁוּבָתוֹ סִימָן פ"ג עַיֵּן שָׁם. וּמְגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב) כָּתַב דְּלֹא מָצִינוּ דְּקָאֵי נְמִי בִּשְׁאֵלָה, עַיֵּן שָׁם. וּבְעוֹלַת תָּמִיד (ס"ק יב) כָּתַב בְּפִשִׁיטוּת דְּמֻהֲנֵי נְמִי בִּשְׁאֵלָה, עַיֵּן שָׁם. אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם בְּאִלּוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, לֹא הוֹרַע יְחָזְקֵאל. טַ"ז (ס"ק יג), עַיֵּן שָׁם: (טו) **גָּשֶׁם.** רְאִיתִי הוּא מִשּׁוּר הַמּוּעָד דְּאָמְרִינַן (ב"ק כד.) רַחֵק גְּנֵיחוּתֵיהּ חֵיכ קָרֵב נְגִיחוּתֵיהּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן, וְהָכִי נְמִי כְּאן. וְטַ"ז (ס"ק יג) וּשְׁלַ"ה (מסכת תמיד נר מצוה אות סט) וּבְתִשְׁוּבַת גִּנַּת וְרָדִים כְּלָל א' סִימָן (ק"א) [כ"א] דָּחוּ דְּבָרָיו, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן רכ"ה וּבַהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א' סִימָן (רמ"ג) [רס"ג], וּמְגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג) וּבַ"ח (ס"ק כ) מְתָרְצִים, עַיֵּן שָׁם: (טז) **חַיִּים.** וְעַד בְּכָלָל, וְאִם כֵּן נִתְרַגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר רַב לְהוֹשִׁיעַ מְכַלְכֵּל חַיִּים:

א (ט) **בִּינָה.** וְכֵן מְבַדִּילִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא חָכְמָה שֶׁאָדָם מְבַדִּיל בֵּין דָּבָר לְדָבָר וְלָכֵן קָבְעוּהוּ בִּבְרָכַת הַחָכְמָה, וְרָמַז לְדָבָר בִּינ"ה רָאשֵׁי תֵּבוֹת בְּשָׁמִים יַיִן נֵר הַבְדָּלָה. עֶטֶרֶת זְקֵנִים:

א (ט) **וְנֵרָפֵא.** וְלֹא יֹאמַר ה' אֱלֹהֵינוּ וְנֵרָפֵא. גַּם לֹא יֹאמַר רָאֹה נָא בְּעָנְיֵנוּ רַק רְאֵה בְּעָנְיֵנוּ. רַשַּׁ"ל (בתשובה סי' סד) וּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי' קטו הגה"ט) וּפְרִי חָדָשׁ (סי' קטו), אֲבָל הַמַּגֵּן

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

הַשָּׁלוֹם עַל עֲוֹן מְזִיד שְׁאֵין מוֹעִיל קְרִיָּן, עַיֵּן שָׁם, וְלָכֵן זֶה שֶׁהַזִּיד יֹאמַר עַל דַּעַת כֵּן הוּא זֹו שְׁיַכַּפֵּר עֲוֹנוֹ, עַיֵּן שָׁם: **מ** (יד) **שְׁלֹשִׁים יוֹם.** וְכָתַב בְּשֻׁלְחָן שְׁלֹמֹה (משפטי ברכות התפילה ברכה ב אות ו) שֶׁאִם הִרְגִּיל עַצְמוֹ אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים שֶׁהֵם כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה עָשָׂר יָמִים, מִשֶּׁעָבְרוּ אַחַר כָּךְ חֲמִשָּׁה עָשָׂר יָמִים חָזָקָה שֶׁאָמַר כַּהֹגֶן: **[ט] גָּשֶׁם.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשֵׂעָרֵי תְּשׁוּבָה (אות ב), וְכֵן כָּתַב רַמ"א בְּתִשְׁוּבָתוֹ סִימָן פ"ג עַיֵּן שָׁם. וּמְגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב) כָּתַב דְּלֹא מָצִינוּ דְּקָאֵי נְמִי בִּשְׁאֵלָה, עַיֵּן שָׁם. וּבְעוֹלַת תָּמִיד (ס"ק יב) כָּתַב בְּפִשִׁיטוּת דְּמֻהֲנֵי נְמִי בִּשְׁאֵלָה, עַיֵּן שָׁם. אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם בְּאִלּוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, לֹא הוֹרַע יְחָזְקֵאל. טַ"ז (ס"ק יג), עַיֵּן שָׁם: (טו) **גָּשֶׁם.** רְאִיתִי הוּא מִשּׁוּר הַמּוּעָד דְּאָמְרִינַן (ב"ק כד.) רַחֵק גְּנֵיחוּתֵיהּ חֵיכ קָרֵב נְגִיחוּתֵיהּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן, וְהָכִי נְמִי כְּאן. וְטַ"ז (ס"ק יג) וּשְׁלַ"ה (מסכת תמיד נר מצוה אות סט) וּבְתִשְׁוּבַת גִּנַּת וְרָדִים כְּלָל א' סִימָן (ק"א) [כ"א] דָּחוּ דְּבָרָיו, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן רכ"ה וּבַהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א' סִימָן (רמ"ג) [רס"ג], וּמְגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג) וּבַ"ח (ס"ק כ) מְתָרְצִים, עַיֵּן שָׁם: (טו) **חַיִּים.** וְעַד בְּכָלָל, וְאִם כֵּן נִתְרַגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר רַב לְהוֹשִׁיעַ מְכַלְכֵּל חַיִּים:

א (ט) **בִּינָה.** וְכֵן מְבַדִּילִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא חָכְמָה שֶׁאָדָם מְבַדִּיל בֵּין דָּבָר לְדָבָר וְלָכֵן קָבְעוּהוּ בִּבְרָכַת הַחָכְמָה, וְרָמַז לְדָבָר בִּינ"ה רָאשֵׁי תֵּבוֹת בְּשָׁמִים יַיִן נֵר הַבְדָּלָה. עֶטֶרֶת זְקֵנִים:

א (ט) **וְנֵרָפֵא.** וְלֹא יֹאמַר ה' אֱלֹהֵינוּ וְנֵרָפֵא. גַּם לֹא יֹאמַר רָאֹה נָא בְּעָנְיֵנוּ רַק רְאֵה בְּעָנְיֵנוּ. רַשַּׁ"ל (בתשובה סי' סד) וּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי' קטו הגה"ט) וּפְרִי חָדָשׁ (סי' קטו), אֲבָל הַמַּגֵּן

עֵקֶר הַשְּׁאֵלָה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִשְׁאֹל מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לוֹ שֶׂכֶל וְדַעַת יָשָׁר לְמֹאס בָּרַע וְלִבְחֹר בְּטוֹב. וְהַשִּׁיבֵנוּ' לְאָחֳרַי הַדַּעַת, כִּי מִתּוֹךְ הַדַּעַת נוֹתֵן לִבּוֹ עַל חֶטְאוֹ, וְכֵנָּת הַבְּרָכָה הַזֹּאת לְבַקֵּשׁ מֵאֵת ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּכְנִיעַ וְיַשְׁפִּיל גַּאוּת יִצְרוֹ. סְלַח לָנוּ', אַחַר תְּשׁוּבָה צָרִיךְ שֶׁיַּעֲלֶה עַל לִבּוֹ הַחֲטָאִים אוֹ הַפְּשָׁעִים בְּעַצְמָם. רְפָאֵנוּ', רְפוּאָה אַחַר הַגְּאֻלָּה, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם בְּצַעַר אֵינוֹ עוֹמֵד מֵעַל חֶלְיוֹ, וְעִקַּר הַכַּוָּנָה לְבַקֵּשׁ מֵאֵת אֲלֹקֵינוּ שֶׁיְּרַפֵּא אוֹתָנוּ כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה בְּרִיאִים וְחֲזָקִים לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי וְלִשְׁמֹר כָּל הַמִּצְוֹת. בָּרֵךְ פָּרְנָסָה אַחַר רְפוּאָה, שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם חוֹלֶה אָז אֵינוֹ מְבַקֵּשׁ עַל הַמָּזוֹן, אֶבֶל אַחַר שֶׁנִּתְרַפֵּא מְבַקֵּשׁ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ לַחֲזֹר וּלְהַבְרִיא גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ, וְצָרִיךְ לְכַוֵּן שֶׁיְּזַמִּין לָנוּ ה' יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָתֵנוּ בְּנַחַת וְלֹא בְּצַעַר בְּהֶתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר. וְהָא דְּמַבְדִּילִין בִּבְרָכָה זוֹ, לְפִי שֶׁהוּא חָכְמָה שֶׁהָאָדָם מַבְדִּיל בֵּין דָּבָר לְדָבָר, לָכֵן קָבְעוּהוּ בִּבְרָכַת הַחָכְמָה, וְרָמַז לַדָּבָר בִּינ"ה רָאשֵׁי תֵּבוֹת בְּשָׂמִים יַיִן נֵר הַבְדָּלָה. כָּתוּב בְּטוּר, מַה שֶּׁתִּקְּנוּ לוֹמַר 'אָבִינוּ' בִּבְרָכַת הַשִּׁבֵּינוּ וּבִסְלַח לָנוּ מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשְׁאָר בְּרָכוֹת, הֵינוּ טַעֲמָא, שֶׁאָנוּ מַזְכִּירִין לְפָנָיו שֶׁהָאָב חַיָּב לְלַמֵּד עִם בָּנָיו, וּבִסְלַח לָנוּ מְשׁוּם דִּכְתִיב (ישעיה נה ז) 'וְיָשָׁב אֶל ה' וִירַחֲמֵהוּ', עַל כֵּן אָנוּ מַזְכִּירִין רַחֲמֵי הָאָב עַל הַבֵּן. עַיֵּן בְּאֵלֶּיָה רַבָּה (סק"א) שֶׁמַּבִיא דְּעוֹת דְּיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר חָנֵּנוּ מֵאִתְּךָ וְכוּ' וְלֹא וְחָנֵּנוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַתְחָלָה בְּבַקָּשָׁה, ב]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר וְחָנֵּנוּ, עַיֵּן שָׁם:

א (א) **רְפָאֵנוּ ה'.** (ט) וְלֹא יֹאמַר רְפָאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ וְנֵרָפֵא, כִּי לְשׁוֹן דִּקְרָא (ירמיה יז יד) הוּא כָּךְ, 'רְפָאֵנִי ה' וְאֵרָפֵא'. צָרִיךְ (ג) לוֹמַר חוֹלֵי בְּצִיר"י הַלָּמ"ד. (ג) יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא יֹאמַר רְאֵה נָא בְּעָנְיֵנוּ רַק רְאֵה בְּעָנְיֵנוּ, אֲבָל הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (ריש הסימן) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סי' קטו סק"ד) וּשְׁאָרֵי גְּדוֹלִים כָּתְבוּ שֶׁאֵין לָזוּז מִן הַמְּנְהָג שֶׁאוֹמְרִים רְאֵה נָא בְּעָנְיֵנוּ: **(ב) אֵין מְכַנִּין וְכוּ'.** וְהוּא הַדִּין (ד) שְׁאָר שִׁנּוּי, כְּגוֹן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

מ (מט) אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יג): **(ל)** שְׁלַ"ה (מסכת תמיד נר מצוה אות סט) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יד): **א (ט)** אַחֲרוֹנִים: **(ג)** עֶטֶרֶת זְקֵנִים וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(נ)** רַשַּׁ"ל (בתשובה סי' סד) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(ד)** רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּשֵׁם הַצַּלַ"ח (ברכות יז. ד"ה רש"י):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (סי"א) כתב: אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל ועד בכלל. **ב]** ובסדור כתב לומר בכל השנה 'חננו' ובמוצ"ש 'וחננו'.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah